

Søbygaard

Dele af bygningerne stammer fra 1580'erne - dermed er landbrugsbygningerne nogle af de ældste af sin slags i Danmark. Herregårdsanlægget er ejet af Den Selvejende Institution Søbygaard. Gennem de seneste år har Søbygaard gennemgået en stor renovering. Købet af Søbygaard og restaureringen er støttet af Skov- og Naturstyrelsen, det daværende Fyns Amt og Ærøskøbing Kommune samt fonde. Søbygaard er samlingssted for øens beboere og danner rammen om skiftende udstillinger, receptioner, musikarrangementer, foredrag og Ærø Festsplil.

Aktivitetcentret "Kys Frøen" har ligeledes til huse her. Både "slottet", som hovedbygningen kaldes, og avlsgården er offentligt tilgængelige. Læs mere om Søbygaard på hjemmesiden www.soebygaard.dk.

Hovedbygningen er omgivet af en imponerende stensætning og voldgrav. HKH Prins Joachim er protektor for Søbygaard.

Borgen

Dengang Vitsø var et Nor, kunne man sejle helt ind til Søbygaard og voldanlægget, også kaldet "borgen". Derfor var dette en perfekt placering for et kongeligt forsvarsanlæg. Herfra havde man udsigt over en stor del af havet, og skibene har kunnet ligge beskyttet i naturhavnen.

Voldanlægget blev anlagt i 1104 - 1134, men betydningen af voldanlægget forsvandt allerede omkring 1250. Derefter forfaldt anlægget, og det er derfor kun jordvoldene, som står tilbage i dag. Der er offentlig adgang til borgen, hvorfra der er god udsigt over hele Vitsø.

Hertug Hans den Yngres Søbygaard blev ikke tilfældigt placeret i 1580, men opført ved siden af det middelalderlige voldsted.

Velkommen til Vitsø og Søbygaard

Et 150 ha stort sammenhængende naturområde med sø, strandenge og ferske enge. Der er mulighed for at gå en tur rundt om hele søen. Følg trampestien langs sydsiden af søen og øhavsstien langs kanten af engene på nordsiden. Her kan du opleve de mange fugle, der holder til på engene og i søen. Vitsø var oprindeligt et nor med forbindelse til havet, som senere blev til en ferskvandssø og derefter inddæmmet og opdyrket.

Godt for vandmiljø, flora og fauna

Søen (ca. 52 ha) og de omkringliggende enge (ca. 60 ha), i alt 112 ha er blevet genskabt i 2009 af Skov- og Naturstyrelsen. Projektet bidrager både til et bedre vandmiljø og gavner naturen i området. Der er etableret 3 fugleøer i søen, som er med til at forbedre forholdene for fuglelivet. Derudover har projektet skabt sammenhæng mellem de eksisterende naturområder Søby Måe (40 ha) og Gydemaden (8 ha), hvilket giver gode spredningsmuligheder for de sjældne planter, der findes her. Størsteparten af området afgræsses om sommeren.

Hele projektområdet ejes af Aage V. Jensen Naturfond, som købte arealet af FødevarerErhverv i forbindelse med en jordfordeling, hvor alle tidligere lodsejere blev kompenseret. Området omkring Vitsø og Søbygaard er fredet.

Fra p-pladsen ved Vorbjerg Skov, som er ejet af Skov- og Naturstyrelsen, kan du følge stien gennem skoven ned til søen.

ADGANG TIL AREALET

Vitsø ligger syd for Søby på den vestlige del af Ærø.

Parker på p-pladsen ved Vorbjerg skov syd for søen, eller på p-pladsen ved voldanlægget og Søbygaard.

I Vorbjerg skov og på stranden må du færdes til fods overalt hele døgnet.

På private udrykede arealer, der ikke er indhegnede, må du færdes til fods fra kl. 6 til solnedgang.

I private skove må du færdes på veje og stier fra kl. 6 til solnedgang.

Det er tilladt at gå og cykle på veje og stier i det åbne land.

Din hund skal altid føres i snor - dog er det ikke påkrævet på stranden fra 1. oktober til 31. marts.

Se mere på www.skovognatur.dk.

Folderen er udarbejdet af Skov- og Naturstyrelsen Fyn i samarbejde med Søbygaard, Aage V. Jensen Naturfond og Ærø Kommune.

Vitsø og Søbygaard

Forsidefoto: Ann Fuglsang. Fotos af Søbygaard: Fyns Amt. Grafisk tilrettelæggelse og korttegning: Hjørth-freelance.dk. Svendborg Tryk 2010. Svanemærket tryksag - licens nr. 541-072

Fra hav til sø, til eng, til landbrugsjord og til sø igen

Vitsø Nor var en fjordarm med strandenge rundt i kanten, som havde direkte forbindelse til Lillebælt. Et "nor" er en lille bugt eller en sø med forbindelse til havet. Muslingeskal-ler i jorden fortæller om jordens fortid som havbund. Havstrømningernes aflejringer dannede et mægtigt strandvoldssystem ud fra kysten, så noret blev til en sø. Grus og sten fra strandvoldene blev brugt til veje og byggeri. I 1871 blev søen tørlagt, og Vitsø var nu en fugtig eng, der blev brugt til afgræsning for kreaturer. Først i 1964, med elpumpens indtog, blev noret afvandet i en sådan grad, at det var muligt at opdyrke. I 2009 blev Vitsø igen til en sø.

Vitsø Vindmølle. Foto: Ann Fuglsang

Naturens eget kvælstoffilter

Vitsø er et Vandmiljøplan II vådområde projekt, der reducerer kvælstofafstrømningen til Lillebælt, med ca. 15 tons om året. Den nye sø og engene fungerer som natu-

rens eget kvælstoffilter. Da området er lavtliggende, strømmer der vand til fra omkringliggende landbrugsarealer. Hvor vandet tidligere hurtigt blev pumpet ud i havet, bliver vandet nu i søen og på de våde enge i længere tid. De iltfrie forhold, der derved opstår, betyder at den nitrat, der tilledes fra drænvandet, omsættes af bakterier til luftformigt kvælstof. Projektet bidrager til at nedsætte risikoen for iltsvind i Lillebælt.

Grågæs og viber

Vitsø er en vigtig lokalitet i forhold til mange trækfugle, da dette kan være sidste stop i Danmark inden turen går sydover. Mange fugle som grågæs, ænder og vadefugle yngler i Vitsø. I søen er der etableret fugleøer hvor fuglene kan raste og yngle. Måske er du også heldig at se viben flakse henover engen, mens du hører dens karakteristiske skrig: vuii-o-vuiip-vip-vip-euvii.

Grågæs. Illustration: Ole Runge

Vitsø og Søbygaard

Signaturforklaring

- Projektområde
- Eng (§3 beskyttet)
- Nyskabt eng
- Sø/vandhul
- Ny sø
- Fugleø
- Skov
- Græs
- Skov- og Naturstyrelsens areal
- Kanaler
- Pumpestation
- Mølle
- Øhavsstien
- Trampesti
- Andre stier
- Offentlig vej
- Toilet
- Parkering

- Vorbjerg Skov er ejet af Skov- og Naturstyrelsen. Skoven ligger på de nordvendte skrånninger syd for Vitsø. Den blev plantet i 1996, og her findes både bøg, eg, ask, lind og fuglekirsebær.
- Trampestien forløber langs sydsiden af søen langs kanalen.
- Søen blev genskabt i vinteren 2009, som følge af et stort statsligt naturgenopretningsprojekt, som Skov- og Naturstyrelsen gennemførte.
- En ny pumpestation til fortsat afvanding af de eksisterende arealer ved Søby Måe blev opstillet i 2009. Den gamle pumpestation, som tidligere afvandede hele området, blev nedlagt.
- Vitsø Vindmølle blev opført i 1838 til at pumpe vandet ud af Vitsø. I dag er vindmøllen fredet.
- Vandhullerne er opstået ved, at der fra sidst i 1950'erne og mange år frem er blevet gravet sten og grus i strandvoldene.
- Hvis du går på strandvoldene udenfor dæmningen, kan du opleve bunker af sten, som havet har aflejret her.
- Øhavsstien går i kanten af området mod nord. Øhavsstien er en 220 km lang vandrerute, som omkranser Det Sydfynske Øhav.
- Dengang Vitsø var en fjordarm, kunne skibene lægge til broen ved Bromaj, hvor en handelsplads opstod her i ly af borgen. Området er arkæologisk interesseområde.
- Søbygaard står i dag som et minde om Ærøs mere end 500 års samhörighed med Hertugdømmene.
- Søby Volde, også kaldet "Borgen", er en del af en kongelig fæstning fra omkring år 1100-1200. Der er offentlig adgang til voldene, hvorfra der er god udsigt over hele Vitsø.
- Vestermølle blev opført i 1834 som kornmølle. Der er offentlig adgang ad den gamle møllevej fra Søbygaard forbi møllen til møllegården, der i dag danner rammen om Kunsthøjskolen på Ærø.